

Også publisert i Dagens Næringsliv 23. mar 2012

Bosmanfella

Av Bernt Arne Bertheussen,

Førstelektor Handelshøgskolen ved Universitetet i Tromsø

Egenutvikling av spillere er god latin, men hvis ungdommene forlater klubbene gratis ved endt kontraktstid, slik stortalentet Mohammed Fella i Vålerenga ønsker, settes klubbøkonomien sjakk matt igjen, skriver førstelektor Bernt Arne Bertheussen.

Tippeligaklubbene har brukt vinteren til å stelle sine økonomiske sår. Også spillermarkedet har kollapse (DN 12. januar). Lønningene er kraftig redusert de siste årene, og nå går spillerne stort sett gratis fra klubb til klubb. Dette etter et tiår med kraftig kostnadsvekst finansiert av økte medie- og sponsorinntekter og toppet av milde gaver fra rike onkler.

Hvorfor er det slik at klubbene går i flokk, først samlet til stupet og nå kanskje endelig vekk fra det?

Fotballklubber søker ikke profitt, slik Hallgeir Gammelsæter fremholdt i gårsdagens DN. De prøver i stedet å maksimere sine sportslige resultater ut fra kronene som er tilgjengelige. De ønsker ut og poenger inn. Alle ønsker å vinne ligaen, men bare ett lag kan det. Ingen vil rykke ned, men to eller tre lag må det.

Om drøm eller mareritt blir resultatet, bestemmes først og fremst av klubbens evne til å finansiere lønninger.

Da pengene flommet inn, prøvde klubbene å klatre på tabellen ved å bruke mer på spillere. Alle prøvde. De fikk klarte å forbedre sin posisjon. Kostnadene økte, men de sportslige resultatene fulgte ikke etter. Til slutt var de fleste klubbene nesten konkurs.

Nå har pendelen snudd. Hvis klubbene sparer relativt like mye, vil ikke tabellplasseringene bli endret nå heller. Bare klubber som makter å gå mot den økonomiske strømmen, kan håpe på sportslig fremgang.

Lavere forbruk vil ikke redusere spenningen i Tippeligaen. Kanskje blir kvaliteten på spillet litt dårligere, men norske talenter vil slippe til i større grad. På sikt vil dette gavne landslaget vårt og forbedre fotballens omdømme.

Ved å satse mer på unge, norske talenter, kan klubber skape sitt eget gull og få tilgang på nyttig kompetanse i mange år. Dessuten vil de opparbeide seg en human kapital som kan realiseres når klubben må eller spilleren selv vil.

Men slik satsing gir økonomisk risiko. En spiller kan velge å bli «Bosman»: en spiller som har gått kontraktstiden ut og dermed ikke lenger kan selges. Lar han være å fornye kontrakten, går han altså gratis til neste klubb og vil sitte med langt bedre forhandlingskort i møtet med sin nye, gjerne utenlandske, arbeidsgiver.

Ingen sportsdirektør ønsker bosmanspillere ut av klubben, fordi da fordamper potensielle salgsinntekter. Men alle ønsker slike spillere inn til klubben, siden millioner da kan spares i kjøpsvederlag.

Klubbene er altså fanget i et dilemma. De vil ikke ha noen bosmanspillere ut, men bare slike spillere inn.

De unge spillerne sitter altså med makten, og talentene kjenner sin økonomiske verdi. Utdanning forøvrig er jo gratis i Norge. Hvorfor kan da ikke også fotballklubber tilby et slikt gode? Mange vil bli bosmanspillere. Kanskje har de lært av sine store forbilder?

På bakrommene i norske klubber foregår det nå en kamp mellom trenere og unge talenter som gjerne ønsker å gå gratis, uten å sette spor etter seg i klubbens bankkonti. Klubbens eneste sanksjonsmulighet er å «gjemme» spillerne på benken slik at de ikke lenger får demonstrert sine ferdigheter for andre beilere. Treneren kan dessuten dosere om lagånd og moral.

Klubbene vil sannsynligvis tape bakromskampene. For spillerne handler det om en midlertidig benketilværelse som neppe vil øke deres motivasjon til å signere ny kontrakt med nettopp denne klubben. Ved å være «hard i klypa» sender klubbene ut et signal, også til andre talenter, om at det kan være smart heller å vurdere klubber med en mykere tilnærming til Bosman. Dem er det mange av.

Supporternes tålmodighet varer neppe lenge hvis klubben skulle gå på en rekke sportslige tap med noen av sine beste spillere på benken. Treneren kan da sitte løst i stolen.

Humankapitalen – spillerne – er ikke like medgjørlig som finans- og realkapitalen. Den lar seg ikke like lett selge – som Mohammed Fellah i Vålerenga – eller flytte – som Torgeir Børven i Odd Grenland – bare for å redde en skakkjørt klubbøkonomi.

Klubbens regnskaper taler sitt tydelige språk om hvem som sitter med den reelle makten i fotballen. Der er det nemlig slik at kapitalistene er lojale overfor klubbene til siste krone. Også supporterne er lojale, men ikke spillerne. Arbeiderne har altså erobret makten i denne næringen. Karl Marx godter seg.